

IZ POVIJESTI HRVATSKE BOGOSLOVSKE AKADEMIJE 1922.—1945.

JOSIP BUTURAC

U kasnoj jeseni 1918. svršava prvi svjetski rat. Raspada se Austro—Ugarska, višenarodna dvojna monarhija, omražena zbog političkih progona slavenskih naroda. Pa i sama Katolička crkva, uza sve prividne povlastice, bila je u toj državi sputavana u svom djelovanju, a bez zaštite od napadaja protuvjerske štampe.

Poslije pada te monarhije dolazi do sjedinjenja Hrvata, Slovenaca i Srba iz austro-ugarskih zemalja sa Srbijom i Crnom Gorom u jednu zajedničku državu, Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca. Zbog centralističkog uređenja ove nove države i političkih progona Hrvata i Makedonaca nastaje opće i trajno nezadovoljstvo koje se odražava u svemu narodnom životu, pa i u crkvenom. Prave vjerske slobode i ravnopravnosti nema. Javno se preko štampe vrše napadaji na katoličku vjersku nauku i crkvenu hijerarhiju. Provodi se prozelitska akcija za otpad od Katoličke crkve uz izravnu ili neizravnu pomoć državne vlasti. U tom poslu surađuje neko vrijeme i dio hrvatske štampe. Trebalo je zato što bolje razviti katoličku štampu, a u prvome redu onu bogoslovsko—znanstvenu, to više što je g. 1919. prestao izlaziti čak i jedini časopis te vrste — *Bogoslovska smotra*”.

OSNUTAK HBA

Profesorski zbor Rimokatoličkog bogoslovske fakulteta u Zagrebu, u dogovoru s nekim istaknutijim bogoslovskim piscima u Hrvatskoj, smatrao je svojom zadaćom da okupi što veći broj hrvatskih bogoslovskih pisaca i osnuje društvo koje bi izdavalo časopise i knjige bogoslovsko—znanstvenog sadržaja. U ljetu 1922. upravljen je u tom smislu poziv mnogim svećenicima hrvatskih biskupija. Poziv su potpisali: mons. Frane Bulić, slavni hrvatski arheolog, dr. Frane Barac, o.g. dekan Rkt. bogoslovske fakulteta, i dr. fra Julijan Jelenić, o.g. prodekan.

19. listopada 1922. sastali su se ugledni bogoslovski znanstveni pisci iz svih naših krajeva u dekanatu Rkt. bogoslovske fakulteta u Zagrebu sa zadaćom da se osnuje *Hrvatska bogoslovska akademija*. Vijećanje je trajalo prije i poslije podne. Sastanku su između ostalih prisustvovali: dr. Antun Bauer, zagrebački nadbiskup, mons. Bulić, kanonici mons. Barle, dr. K. Dočkal, mons. Korenić, dr. F. Salis—Seewis, dr. Vimer, profesori dr. Barac, dr. fra Jelenić, dr. Josip Marić, dr. Stjepan Bakšić, dr. I. Ruspini, dr. A. Sović, dr. F. Zagoda, dr. S. Zimmermann, dr. D. Kniewald, dr. Svetozar Ritig, dr. Spiletak (Đakovo), dr. Herman (Đakovo), fra Oton Knezović (Široki Brijeg), fra Gavro Gavrančić (Visoko) itd.

Ovaj su sastanak pozdravili bilo pismeno bilo brzojavno: prof. O. Urban Talijski (Dubrovnik), prof. O. dr. Petar Grabić (Makarska), fra Karlo Eterović (Sinj), fra Dominik Mandić (Mostar), dr. Stjepan Krizin Sakač D.I. (Sarajevo), koji je dao da ga zastupa provincijal D.I. dr. Anton Prešern, dr. Ante Lončarić (Senj), dr. fra I. Božić (Makarska), prof. dr. Andrija Živković (Đakovo).

Sastanak je otvorio sam nadbiskup dr. Antun Bauer. Istaknuo je svoju radost zbog osnutka društva za unapređenje bogoslovske znanosti i obnavljanja časopisa „Bogoslovska smotra”, obećao je svoju novčanu pomoć i podijelio svoj pastirski blagoslov.

Mons. Frane Bulić izrazio je svoju veliku nadu da će pothvat oko osnivanja HBA dobro uspjeti. Napomenuo je kako je apostolskog nuncija u Beogradu mons. Pellegrinetti obavijestio o namjeri osnivanja HBA, što je ovaj pozdravio i zaželio mnogo uspjeha.

Prof. dr. Barac održao je poslije toga referat koji se odlikovao i bogatim sadržajem i ukusnom formom. On je vjerno i živo ocrtao prilike u svijetu i domovini te istaknuo potrebu da se organizira što veći broj pregalaca bogoslovske znanosti u užem i širem smislu. Po njegovu mišljenju, propovjedniku kršćanske vjere i kulture potrebno je u suvremenom svijetu novo duhovno oružje.

Sudionicima osnivačke skupštine HBA pročitana je nacrt Pravila HBA, koji je, uz neke preinake, prihvaćen u općoj i posebnoj debati.

Nakon toga je zaključeno da se jednoglasno prihvaćena Pravila HBA pošalju na odobrenje Pokrajinskoj upravi za Hrvatsku i Slavoniju.

Na temelju izvještaja dr. Jelenića o historijatu *Bogoslovske smotre* i prijedloga o njezinu izdavanju, zaključeno je da se od Nove godine 1923. taj časopis ponovno izdaje.

Nato je izabran privremeni upravni odbor: predsjednik mons. Bulić, I. potpredsjednik dr. Jelenić, II. potpredsjednik dr. Herman, tajnik dr. Marić, blagajnik dr. Bakšić, odbornici dr. Barac, dr. Ritig, dr. Zimmermann, dr. Prešern, dr. Janko Kalaj, dr. Kniewald. U privremeno uredništvo *Bogoslovske smotre* birani su: mons. Bulić, dr. Herman, dr. Marić i dr. Bakšić.

Osnutak HBA popratio je „Katolički list” 26. listopada 1922. ovim riječima: „Bogoslovska akademija”, „Bogoslovska smotra” plod su zrelog razmišljanja. Mi imademo jakih bogoslovskih sila kojih imena i rad uvažava i strani bogoslovski svijet. Te sile treba sada okupiti da rascjepkane ne ostanu nezamijećene, da organizirane dadu snažniji dokaz kako je hrvatski kler ne samo u prošlosti nego i u sadašnjosti jaki pregalac u izgradnji kulture uopće, a napose u pridizanju i unapređivanju visoke bogoslovske znanosti. Prvi odraz organiziranih bogoslova bit će evo već 1. siječnja „Bogoslovska smotra”. Poznavajući visoku bogoslovsku izobrazbu profesora našeg Bogoslovske fakulteta, poznavajući i rad mnogih odličnih znanstvenjaka koji su izvan prof. Zbora, mi ne sumnjamo da će B.S. biti s jedne strane snažna apologija visokog znanstvenog nivoa našeg staleža, a s druge strane da će kleru, rasijanom u pastvi, biti jaka okrepa i jaki izvor za proširenje i produbljenje mnogih teoloških pitanja, to više, što će u B.S. biti zastupljene sve grane široke teološke znanosti od dogmatike, historije pa do praktičkih pitanja moralnog bogoslovlja”.

PRAVILA HBA

Iz Pravila HBA vidi se njezin cilj kao i sredstva kojima kani postići postavljeni cilj. Cilj je HBA: unapređivati bogoslovsku znanost i sve pomoćne struke.

Da taj cilj postigne, HBA će: a) izdavati naučni časopis za bogoslovске i pomoćne struke; b) spremati naučne knjige sadržaja bogoslovskoga i pomoćnih struka, a naročito obrađivati pitanja koja se tiču naših krajeva; c) organizirati znanstveni rad u pojedinim granama bogoslovске znanosti; d) podupirati znanstvene pregaoce i brinuti se za uzgoj znanstvenog podmlatka, naročito da se uzmogne izobraziti i u vanjskim sveučilištima, arhivima i knjižnicama; e) održavati javna predavanja i tečajeve bogoslovskog sadržaja; f) osnovati knjižnicu stručnih knjiga, časopisa i znanstvenih pomagala.

Društveni imetak čine: članarina; prihodi od društvenih izdanja; darovi.

Članovi se dijele u radnike, počasne i prinosnike. Radnici aktivno surađuju oko unapređivanja cilja HBA; počasni su stekli zasluga za društveni cilj; prinosnici su ili zakladatelji koji uplate 1000 din., ili osnivači koji plate 250 din., ili podupiratelji koji svake godine plate po 25 din.

Odbor od dvanaest članova upravlja HBA—om. To su: predsjednik, 2 potpredsjednika, tajnik, blagajnik, knjižničar i još šest članova. Odbor bira redovita skupština na tri godine iz redova članova radnika. Trećinu članova odbora čine profesori Rkt. bogosl. fakulteta u Zagrebu. Skupština bira i dvojicu revizora društvene imovine. Zadaća je odbora: unapređivati znanstveni rad i brinuti se za imetak HBA.

Redovita skupština HBA sastaje se svake godine. Valjano može zaključivati ako je nazočno barem 15 članova.

Ako bi se HBA razišla, njezina imovina pripada upravi Zagrebačke nadbiskupije.¹

UPRAVA HBA

Na početku g. 1923. Pokrajinska uprava za Hrvatsku i Slavoniju potvrdila je Pravila HBA. 20. kolovoza 1923. održana je I. glavna skupština HBA. Na toj skupštini izabran je prvi stalni odbor HBA s ovim članovima: dr. Fr. Bulić, dr. Fr. Barac, dr. I.A. Ruspini, dr. Fr. Zagoda, dr. A. Sović, dr. S. Zimmermann, dr. J. Jelenić, dr. J. Marić, dr. S. Bakšić, dr. Svet. Ritig, dr. A. Alfirević, dr. J. Kalaj, dr. D. Kniewald, dr. Fr. Herman, dr. A. Živković, dr. K. Eterović, dr. J. Carević, prof. Katalinić, dr. U. Talija, P.I. Bock, dr. P. Grabić, dr. A. Crnica. Tako su u Odbor ušli svi članovi profesorskog zbora Rkt. bogoslovskog fakulteta u Zagrebu, zatim urednici bogoslovskih revija i nekoliko viđenijih bogoslovskih radnika iz većih centara naše domovine.

Predsjednik mons. Bulić istaknuo je ovom prilikom u svom govoru kako je zadaća HBA ne samo vršiti stroga znanstvena istraživanja nego i popularizirati znanstvene rezultate u širokim narodnim slojevima. Zato Akademija treba ne samo izdavati svoju znanstvenu reviju nego i držati pučka predavanja, pomagati osposobljavanje budućih znanstvenih radnika na stranim sveučilištima.²

1. *Osnutak Hrvatske bogoslovске akademije u Zagrebu*, Katolički list 1922., br. 43, str. 524.—527. — *Glavna skupština Hrvatske bogoslovске akademije*, Katolički list 1933., br. 15, str. 180.

2. Katolički list 1933, ondje.

Mons. Bulić ostao je predsjednik HBA sve do svoje smrti g. 1934. Zbog podmakle životne dobi nije mogao dolaziti na odborske sjednice, pa ni na redovite godišnje skupštine, ali je svega života ostao u uskoj i srdačnoj vezi s HBA kojoj je, svojim velikim znanstvenim ugledom u domovini i svijetu, pribavio opće poštovanje. Kad je 15. rujna 1935., zaslugom društva „Hrvatska žena”, otkriven u Zagrebu spomenik don Frane Bulića, prvi potpredsjednik HBA dr. Fr. Barac održao je tada svečani govor u kojem je istaknuo neumrle Bulićeve zasluge za hrvatsku bogoslovsku znanost.³

Prof. dr. Fran Barac vrši u HBA službu prvoga potpredsjednika od 20. listopada 1923. do g. 1935., kada – nakon smrti mons. Bulića – preuzima službu predsjednika, i ostaje na tom položaju do svoje smrti 20. rujna 1940. On je i kao potpredsjednik i kao predsjednik duša HBA. Sve poduzima za njezin napredak i procvat te postaje jedan od njezinih velikih dobročinitelja.⁴

Nakon Barčeve smrti vrše službu predsjednika: dr. A. Živković 1941.–1944. i dr. Janko Oberški 1944.–1945.

Službu potpredsjednika u HBA, osim spomenutoga Barca, vršili su slijedeći fakultetski profesori: dr. fra Julijan Jelenić, dr. S. Bakšić, dr. A. Gahs, župnik dr. Svetožar Ritig.

Tajničku službu vršili su: dr. Marić 1922., dr. Bakšić 1923.–1926., dr. Gahs 1926.–1930., dr. Josip Lach 1931.–1937., dr. Vilim Keilbach 1937.–1941., dr. K. Draganović 1941.–1942., dr. Keilbach 1943.–1945.

Blagajničku službu vršili su: dr. Bakšić 1922.–1924., dr. Živković 1925.–1937., dr. S. Kukulja 1938.–1939., ponovno dr. Živković 1940., dr. Janko Oberški 1941.–1944.

Knjižničarsku službu vršili su: dr. Kniewald 1927.–1936., dr. Nikola Žuvić 1937.–1938., dr. Oberški 1938.–1941., dr. Keilbach 1942.–1944.

Urednici Bogoslovske smotre: dr. Bakšić i dr. Živković 1925.–1938., dr. Đuro Gračanin i dr. Oberški 1939.–1944.

Urednici časopisa *Croatia sacra*: dr. Vanino D.I. 1931.–1935., dr. Miho Barada 1935.–1940., dr. K. Draganović 1942.–1944.

Službu revizora vršili su: dr. Hulenić, Amb. Benković, dr. Kalaj, dr. Fr. Herman.

Odbor HBA sastajao se redovito dva puta godišnje, uoči svake godišnje redovite skupštine HBA i prema potrebi još jedanput tokom godine. Na tim se sastancima najviše raspravljalo o blagajničkom poslovanju u vezi s tiskanjem časopisa i knjiga te o stanju i uređivanju društvene knjižnice. Na odborskim sjednicama bili su ponajviše nazočni profesori RKT. bogoslovskog fakulteta i drugi odbornici sa stanom u Zagrebu, a rijetko kada i odbornici iz provincije.

Redovite ili glavne skupštine držale su se jedanput godišnje u sasvim neodređeno doba godine. Na te su skupštine dolazili gotovo svi članovi iz Zagreba, a iz provincije oni mlađih godina. Poziv na skupštinu objavljivan je u tjedniku *Katolički list*, kao i izvještaj o radu i zaključcima skupštine. Predsjednik ili potpredsjednik osvrnuo bi se

3. *Otkriće spomenika don Frane Bulića*, *Katolički list* 1935., br. 38, str. 465.–469.

4. *Mons. dr. Fran Barac*, *Katolički list* 1940., br. 39, str. 463.–466. – *Komemorativna sjednica Odbora HBA povodom smrti dr. Frana Barca*, *Bogoslovska smotra* 1940., str. 391.–396.

svojim govorom ne samo na rad HBA nego i na vjersko—moralne prilike u domovini i svijetu. Značajne izvratke iz govora donosimo niže. Izvještaji pojedinih odbornika bili su obično sažeti i kratki.

REORGANIZACIJA HBA

Nakon duljih dogovora i priprava, glavna skupština HBA 24. siječnja 1928. zaključila je da se *Staroslavenska akademija u Krku* i *Leonovo društvo u Senju* ujedine s HBA u jedno društvo — HBA s jednim ciljem, a to je unapređivanje bogoslovske znanosti i svih pomoćnih struka. Oba nadošla društva postaju u HBA posebni odsjeci sa svojim posebnim pročelnikom i tajnikom.

Staroslavenska akademija osnovana je u Krku na osnivačkoj skupštini 18. studenoga 1902. sa svrhom da njeguje staroslavenski liturgijski jezik, promiče njegovo učenje te da goji glagoljsko crkveno pjevanje u skladu s crkvenim propisima. Za tu akademiju imaju mnogo zasluga krčki biskup Antun Mahnić, njegov generalni vikar Fran Volarić i češki svećenik dr. Josip Vajs, priznati stručnjak za glagoljicu. Akademija je sebi stavila velike zadatke, ali je imala samo skromne uspjehe, jer nije imala ni sredstava, ni ljudi, ni vremena da ih ostvari. Potkraj 1928. prenesena je u Zagreb njezina imovina i predana HBA: stari dragocjeni glagoljski rukopisi, zatim Parčićevi rukopisi i knjižnica zajedno s preostalim knjigama Akademijinih izdanja. U gotovini je predano: 28.446 din. i 3500 austrijskih zlatnih kruna.

Službu pročelnika *Staroslavenskoga odsjeka* HBA preuzeo je dr. Ritig, službu tajnika O. Josip Dujmović, trećoredac, a službu knjižničara dr. Kalaj. Već 1928. zaključeno je da taj odsjek izdaje svoj posebni „Vjesnik” na 6—7 tiskarskih araka uz potporu HBA u iznosu od 10.000 din. To je trebao biti zbornik radova koji imaju bilo kakvu vezu s glagoljskim bogoslužjem. Zagrebački su slavisti obećali svoju suradnju, ali su se 1931. povukli zbog diktature kralja Aleksandra. Dr. Ritig tražio je druge suradnike, ali ih nije našao. G. 1939. daje i sam ostavku na službi pročelnika *Staroslavenskoga odsjeka* HBA. Prema tome, zbog nedostatka stručnjaka, odsjek je, nakon nešto suradnje u Bogoslovskoj smotri, g. 1928., gotovo sasvim zamro.⁵

Leonovo društvo u Senju osnovano je 1908: sa zadaćom da unapređuje kršćansku filozofiju. To je u ono doba bilo potrebno zbog intelektualne borbe protiv Crkve, a i moguće jer je u Senju postojala visoka bogoslovska škola. Ta je škola nakon prvoga svjetskog rata ukinuta. Spajanje Leonova društva s HBA provedeno je zato da se unutar HBA osnuje poseban *Filozofski odsjek* sa svojim pročelnikom i tajnikom. Međutim, predstavnici bivšega Leonova društva, isusovac Milan Pavelić i Matija Golik, nisu mogli surađivati u spomenutom odsjeku zbog slaba zdravlja i prezaposlenosti, a ni drugih filozofskih stručnjaka nije bilo tada pri ruci. Zato je dr. S. Zimmermann, profesor filozofije na Bogoslovskom fakultetu i designirani pročelnik Odsjeka, predložio

5. Štefanić Vjekoslav, *Staroslovenska akademija u Krku*, Croatia sacra 22—23 (Zagreb, 1944.), str. 3.—56. — Živković dr. Andrija, *Dodatak k članku „Staroslavenska akademija u Krku”*, ondje str. 57.—60. — *Glavna skupština HBA*, Katolički list 1929., br. 6, str. 70.—73. — *Glavna skupština HBA*, Katolički list 1933., br. 15, str. 180.—181. — *Zapisnici odborskih sjednica HBA od 12. svibnja 1927., od 24. lipnja 1927.; od 10. prosinca 1927.; 23. siječnja 1928.; 17. prosinca 1928.*

Odboru HBA 23. siječnja 1928. da se osnutak Filozofskog odsjeka za sada samo načelno prihvati, jer za njegovo djelovanje nema uvjeta koje bi trebalo postepeno stvoriti. G. 1929.–1930. ovaj je odsjek izdao tri knjige.

Opći bogoslovski odsjek bavio se tokom g. 1928. i 1929. izdavanjem knjiga: *Povijest Crkve Hristove* dr. Jelenića, *Pastirsko bogoslovlje* dr. Kniewalda, zatim priređivanjem pučkih predavanja. Stvarno Odsjek nije, prema sačuvanim podacima, samostalno djelovao pod posebnim pročelnikom i tajnikom.⁶

Historijski odsjek HBA osnovan je na odborskoj sjednici 19. listopada 1929. najviše zauzimanjem isusovca o. dr. Miroslava Vanina. Tom je odsjeku povjereno uređivanje i izdavanje posebnog, povijesnog časopisa *Croatia sacra*. Prema prijedlogu O. Vanina, časopis je imao donositi rasprave, prikaze, crtice i priloge iz hrvatske crkvene povijesti, arheologije, hagiografije, geografije, statistike, monasterologije, biografije, bibliografije, crkvene umjetnosti, zakonodavstva i sve ostalo što se odnosi na crkvenu povijest Hrvata. *Croatia sacra* imala se tiskati djelomično na trošak HBA, a djelomično na trošak posebne zaklade koju je trebalo osnovati u tu svrhu.⁷

Novi poslovnik HBA prihvaćen je na odborskoj sjednici 23. siječnja 1928.

Reorganizacija HBA mudro je zamišljena i donijela bi, da je uspjela, sigurne koristi. Nije mogla uspjeti zbog polupraznih sjemeništa i opće nestašice mlađih svećenika, i to upravo onih koji bi se mogli i htjeli posvetiti znanstvenom radu i istraživanju. Historijski je odsjek donekle uspio okupiti oko sebe starije i mlađe suradnike, više svećenika, a manje svjetovnjaka, ali je odaziv čitalaca bio preslab (slično je u isto doba bilo i s „Narodnom starinom“, koja je pod uredništvom dr. Josipa Matasovića bila mnogo bolje opremljena i uređivana). Ovo dokazuje da je već tada u Hrvatskoj počelo opadati zanimanje ne samo za bogoslovsku znanost nego i za društvene nauke.

IZ PREDSJEDNIČKIH GOVORA

Potpredsjednik i kasnije predsjednik prof. dr. Fran Barac na glavnim godišnjim skupštinama HBA izrekao je više dobrih i značajnih govora u kojima prikazuje ne samo prilike i teškoće samoga društva nego i stanje u domovini i svijetu s malo sunca i vedrine a s više oblaka i prijeteće bure. Evo nekih ulomaka iz tih govora.

Na glavnoj skupštini HBA 23. listopada 1924. rekao je dr. Barac: „Tolika je snaga katoličke vjere da joj ni savršeni liberalac ne može da poreče uzvišene vrijednosti i potrebe. Koliko bi više sjala ta naša uzvišena vjera, kad bismo joj mi – kler katolički – znali vazda u dostojnoj formi iznijeti duboke i visoke njene misli, kad bismo joj znali istaći, uz živi vlastiti primjer, i onu nedohvatnu moć posvećivanja, koja čovjeka ne čini samo humanim mirotvorcem ili komotnim kvietistom, već herojskim *acteurom* u cjelokupnom socijalnom i kulturnom življenju pojedinaca i čitavoga naroda!

6. *Glavna skupština HBA, Katolički list 1929.*, br. 6, str. 71.

7. *Zapisnici odborskih sjednica HBA od 19. list. 1929.*, 9. ožujka 1931. *Croatia sacra*, god. II., str. 316.

Tu snagu, tu vrednotu, tu ljepotu, tu opravdanost katoličke vjere i njeno vrhunaravno podrijetlo, u svim pravcima, s razliĉnih stajališta, prema razliĉnim savremenim potrebama – a strogo nauĉnim naĉinom – ispitati, utvrditi i predoĉiti hrvatskim jezikom našem seljaku, radniku, graĉaninu i inteligentu: – to je bitni cilj HBA.

PruŹiti kleru i inteligentnom laiku zdravu i duboku teološku hranu, da ostane na savremenoj visini, da bude dorastao znanstvenom napretku, da moŹe otvoreno i neustrašeno pogledati u lice svaku modernu misao, da moŹe na osnovu ĉvrstih naĉela katoliĉkih ispitati svako savremeno pitanje, da uzmogne pored svih napadaja oĉuvati sveti poklad vjere – to je naša zadaća u HBA.

... Ima radnika i mladih i uĉenih. To je dokazala, pored ostalih naših ĉasopisa, i naša Bogoslovska smotra. Ali što nam ne dostaje? HBA ne nalazi dovoljno potpore i razumijevanja u velikom dijelu našega klera. To dokazuje i sporo zaĉlanjivanje u HBA, to dokazuje sporo i nedostatno uplaćivanje Bogoslovske smotre i naših edicija, to svjedoĉi i „Dan kršćanske znanosti”, koji je prošle godine donio tako mizernu svoticu!

... Znam, da je mnogima nemoguće, jer su siromašni; znam, i da mnogi bolje situirani trpe od daća i kojeĉega drugoga; ali znam i to da bi ipak mnogi lako mogao plaćati Bogoslovsku smotru ili ĉlanarinu za HBA ili zakladateljni prinos – a ipak mnogi ne ĉini toga”.⁸

Na glavnoj skupštini HBA 22. sijeĉnja 1929. rekao je dr. Barac: „U teškim živimo prilikama. Ekonomsko stanje hrvatskoga naroda, a potom i njegova klera i višega i nižega, takovo je, te se razvijanje HBA nije ni ove godine moglo s punim raspetim jedrima takmiĉiti s drugim sliĉnim kulturnim društvima. HBA ne uŹiva niĉije potpore do crkvenih poŹrtvovnih liĉnosti. A glavni naši dobroĉinitelji, nadbiskup zagrebaĉki i biskup đakovaĉki, upravo su iscrpljeni golemim poduzećima za što skoriji veći svećeniĉki podmladak i za razvoj ostalih nuŹnih crkvenih institucija.⁹ Zato se HBA morala da ograniĉi na najnuŹnije u svojim knjiŹevnim izdanjima. Odbor i uprava HBA morala je da briŹno bdi je, kako ne bi prekoraĉila dopušteni svoj proraĉun. Tako će morati da bude i unaprijed, ako hoćemo, da se odrŹimo, dok prilike ne krenu na bolje.

Uostalom, ĉasna skupštino, nas ne podilazi nikakav strah za budućnost. Društvo osnovano na zdravim osnovima katoliĉkih kulturnih ideala, voĉeno razboritom i poŹrtvovnom upravom, sabrano od zanosnih pregalaca, kojima je cilj dati svomu ispaćenom hrvatskom narodu na ruke knjigu, ispisanu njegovim slatkim materinim jezikom, knjigu uzvišenih kršćanskih misli i osjeĉaja, knjigu utjehe i radosti, knjigu uvjerenja i zanosa, knjigu muŹevnoga karaktera i duhovne snage, knjigu sjajne prošlosti i vjeĉne budućnosti: takovo društvo moŹe da Źivi, moŹe da se razvija samo iz sebe, i u lošim finansijskim prilikama, jer ga proŹima veliki duh – kriŹa slave.

... Neprolazni idealizam naših djedova „*pro aris et focis*” proŹima instinktivno i našu današnjicu. Istina, nestašica svećenstva razlog je, da se mnogi naš ĉovjek ne moŹe,

8. *Glavna skupština HBA*, Katoliĉki list 1924., br. 44, str. 542.–543.

9. Misli se na gradnju zgrada za Nadbiskupsku gimnaziju i Djeĉaĉko sjemenište u Zagrebu, Voćarska 106.

ne samo sav, već ni u nekoliko, da bavi oko izaranja teoloških i filozofskih brazda. Ali narod ne živi samo desetak ili pedesetak godina, dok je svećenstvo – vječno.”¹⁰

Na glavnoj skupštini HBA 26. ožujka 1930. govori dr. Barac: „Kad bi se svjetlom ove vječne slave protkao sav kulturni život čovjeka, kad bi ovim svrhunaravskim duhom izdisavale sve ljudske institucije, kad bi se civilizacija i napredak razvijali u ovom uzvišenom pravcu, nestalo bi individualnoga očaja, porodičnih gloženja, socijalnoga trenja, međunarodnoga razdora. Svijetom bi upravljala božanska Kristova ljubav, koja sve smiruje, sve uskladava, sve usrećuje. Bili bi zadovoljni i pojedinci i porodice i narodi. Svrhunaravni cilj ne ruši! Naprotiv on izgrađuje, razvija i usavršuje i prirodno življenje i sreću porodica i zadovoljstvo naroda.

Kad mi dakle izgrađujemo HBA, prinosimo mi i svoj kamečak izgradnji, razvoju i usavršenju katoličkog dijela hrvatskoga naroda. Naš se narod hiljadu godina u beskrajno teškim prilikama održavao slavan i ponosan, iako je bio kadikad zgnječen na *reliquiae reliquiarum*. Svježu je životnu njegovu snagu jamačno podržavala u prvom redu baš ova natprirodna sila katoličkih pogleda, koja je žilavoj njegovoj prirodnoj snazi dodavala svrhunaravnu silu, te je rađala herojske karaktere, a nerijetko i svetačke uzore. . .

Što smo dakle mi učinili u drugom trijeniju naše HBA?

Apsolutno reći: Ne mnogo. Ne možda ni toliko, koliko je ipak još bilo moguće. Ali smo koraknuli naprijed. . . A i to je ipak nešto, možda i mnogo u našim prilikama, kraj tolike nestašice svećenstva, da gotovo – s rijetkim izuzecima – svaki svećenik vrši po dvije i po tri službe, od kojih bi svaka zahtijevala čitavoga gotovo muža. Ne smijemo dakle natkriliti sami sebe u autokritici. Polako se već čuti, da smo i mi tu, ako nam se još ne pjevaju ditirambi . . .

Dva su najznamenitija momenta ovoga trogodišta. Prvo: proveli smo jedinstvo HBA sa Staroslavenskom akademijom na Krku i sa Leonovim društvom u Senju. Nismo se time materijalno obogatili. O tome se i nije radilo s našega vidika. Ali smo se digli moralno. Proveli smo jedan dio naše zadaće, da prikupimo rascjepkane sile, da u HBA organiziramo naučni rad u pojedinim vrstama bogoslovske znanosti. No i knjižnicu smo time pomnožili, naročito sa staroslavenskim knjigama i nekim znamenitim rukopisima . . . Drugi je momenat: zaključak Odbora, da se u HBA otvori i četvrti „historijski odsjek” tj. Odsjek za crkvenu historiju i povijest crkvene umjetnosti.¹¹

Na glavnoj skupštini HBA 9. užujka 1932. reče dr. Barac: „Križa . . . fatalna riječ – ciči iz svakoga kuta. Industrijska, agrarna, socijalna, seljačka, radnička, valutna, činovnička, literarna, umjetnička, državna, kulturna – da, i vjerska i moralna. Kao da su se provalili bezdani i otvorile ustave nebeske! S užasom izgleda čovjek što ga čeka, kada svane dan, ako je srećno dočekao noć. Strahovita neizvjesnost tišti pred crnom olujom jače, nego i sam led, kad je već satro sva zlatna polja. Svjetske konferencije nižu se jedna za drugom i odgađaju rješenje o konačnom miru od godine na godinu. . .

10. *Glavna skupština HBA, Katolički list 1929.*, br. 6, str. 70.–71.

11. *Glavna skupština HBA, Katolički list 1930.*, br. 14, str. 168.

Doista nastupila je kriza, ali ne toliko materijalna, koliko duhovna. Ili jasnije: Kriza je i materijalna – jer već dugo postoji duhovna. Ne radi se tu toliko o borbi čovjeka protiv čovjeka. To je posljedica. Dok je prava borba unutrašnja u čovjeku samom. Čovjek ne će, pa veli da ne može priznati višega duha nad sobom. Ali zato hoće da sam gospoduje nad drugim kao robom ...

Uzdajmo se u Božju pomoć, koja nam pomalo daje nešto više mlađega klera. Dotle pak molimo da nam priteknu u pomoć svi stariji radnici. – Nema prijepora – kuca dvanajsti sat! Složen i jedinstven i požrtvovan rad sviju katolika prijeka je nužda ...”¹²

Na glavnoj skupštini HBA 11. travnja 1935. govori dr. Barac: „Svijet se očito razdijelio u dva tabora. Protivkršćanski i kršćanski. Posvud nastoje svim mogućim pomagalicama da razore djelo Kristovo, napose i naročito rimokatoličku crkvu... Ateizam ili neopaganizam provaljuje u čitave krajeve. Duše se gube i propadaju, savjest gasne, svrhunaravska vjera iščezava na mnogim stranama. Religiozno neznanje i moralna besavjesnost postaje signaturom savremene epohe ... Danas žive već goleme mase ne samo u velikim gradovima već i u selima bez svetih sakramenata, bez brige za moral, a s prezirom najobičnijega ljudskoga poštenja. Prevare, pronevjerena, umorstva, rasap porodice, odnemaren uzgoj mladeži, nemoralno zavađanje i direktno poučavanje u bezboštvu vrši se svom mogućom propagandom. Literatura, umjetnost, kazalište, kino, izlozi, odijevanje – ma sve što zovemo kulturom ima da služi bezboštvu...

Te goleme nevolje zahvatile su i naše krajeve. I u nas se slušaju glasovi o autohtonoj kulturi i o starom Perunu – mjesto zastarjeloga kršćanstva...

Zato eto mora da i mi nastavimo naš rad: *Pro aris et focis*... To traži od nas naš hrvatski katolički inteligenat i građanin, radnik i seljak. To nam je dužnost pred Bogom i ljudima.

Kao lučonoše na uzburkanom moru da svijetlimo na ispravan put...

Znamenit je strogo naučni i znanstveni istraživački rad; od nedoglednoga su zamašaja naši katolički listovi, tjednici i dnevnik, ali su od nemanje vrijednosti i pučke brošure i pučka predavanja. Treba dati oružje vjerniku da utvrdi sebe i s razlogom da odbije protivnika vjere... Molimo i mlađe naše drugove, naročito doktore teologije i filozofije, profesore i katehete, da nam svojim priložima pomažu u tom radu.”¹³

Na komemorativnoj sjednici Odbora HBA 30. rujna 1940. u povodu smrti njezina predsjednika mons. dr. Frana Barca, potpredsjednik društva prof. dr. A. Gahs rekao je o zaslužnom pokojniku između ostaloga i ovo: „Fidelis servus’, vjeran sluga stvari Gospodnje i narodne – ove riječi mogu kao životna lozinka najbolje označiti dugi i revni život našega pokojnoga predsjednika. Takav se naime očitovao u mladim danima, takav je ostao do svojih starih dana, uvijek spreman da izvrši sve, što je moglo koristiti Crkvi i hrvatskom narodu. Tako je temeljni motiv opstanka HBA uistinu bio njegov životni program... Njegova predavanja na fakultetu, kao što i brojni njegovi članci i kratki izvještaji ili notice (u Katoličkom listu i Bogoslovskoj smotri) dostatno

12. *Glavna skupština HBA*, Katolički list 1932., br. 11, str. 121.–123.

13. *Glavna skupština HBA*, Katolički list 1935., br. 16, str. 189.–190.

svjedoče, da je pratio sve pojave na apologetskom znanstvenom području i u javnom životu Hrvata, reagirajući na njih pronicavom uviđavnošću, kritičkim duhom i nepokolebivom objektivnošću...

Kao urednik Bogoslovске smotre pokojnik je uz aktivno sudjelovanje Don Frane Bulića i uz moralnu i financijsku potporu blagopokojnog nadbiskupa Bauera pripravljaosnivanje HBA ...

Što se pak tiče rada u službi naroda, sigurno je to, da je on u svim peripetijama predratnog, ratnog i poratnog političkog života sudjelovao sa iskrenom željom, kako bi poslužio istinskim interesima hrvatskog naroda. Neke su činjenice u tom pogledu već iznesene, više ili manje točno, u posmrtnim člancima dnevnih novina, a za neke činjenice još nije vrijeme, da budu otkrivene, niti u ovakvom užem krugu."¹⁴

Na glavnoj skupštini HBA 16. travnja 1942. rekao je novi predsjednik dr. A n d r i j a Ž i v k o v i ć ove značajne riječi: „Mi ne možemo a da ne zauzmemo stav prema tome što se na obzorju pomalja... Mi smo, kao društvo koje okuplja zastupnike bogoslovskih znanosti, i po dužnosti pozvani, da drugima posvijetlimo u tmini, da razriješimo zapletene čvorove, da pokažemo što je u oprečnim mišljenjima istina, a što se izdaje za istinu, navlači njezino ruho, a u stvari nije istina nego opsjena. Ne činimo mi to iz neke umišljene superiornosti na drugima, nego nam ta dužnost slijedi iz našega svećeničkog i učiteljskog poziva. Mi imamo biti pod vodstvom Crkve glasnici njezina programatskog stava, tumači njezina prosuđivanja svega što se među ljudima zbiva... Mi smo zvaní da formiramo savjesti, a savjest je najodsudniji čimbenik u životu pojedinaca...

Hrvatska bogoslovska akademija u smislu svojih pravila ima danas dužnost preko svojih članova riječju i perom, izdanjima većeg i manjeg obujma, razvijati svoje djelovanje u smjeru da stvara jasan crkveni stav, objašnjava neprijepornu nauku Crkve u svim pitanjima vjere i morala... Crkveni se duh među nama samima mora obnavljati. I u tom nam valja pružiti pomoć potrebnima. ...

Tu je dakle za nas polje rada. Ne da sijemo svoju misao, nego da evandeosku misao, jasnu i čistu, prema uputama crkvenog poglavarstva tumačimo, unosimo u duše svojih vjernika, opravdamo pred navalama svjetskoga nekršćanskoga duha, pokazujemo u svoj ljepoti i suvislosti."¹⁵

U svojim predsjedničkim govorima *na glavnoj skupštini HBA g. 1942., 1943. i 1944.* prof. Živković osobito ističe potrebu što temeljitije svećeničke naobrazbe

14. Bogoslovska smotra 1940., str. 391.– 392. Fran Barac (Barec) rodio se 26. kol. 1872. u Šemovcima kod Virja. Službovao kao gimnazijski kateheta u Požegi 1895.–1909., a kao profesor na Rkt. bogosl. fakultetu u Zagrebu 1910.–1937. Sudjelovao vrlo aktivno kod Prve sinode zagrebačke nadbiskupije. Prvi je rektor Dječaćkoga sjemeništa na Šalati do 1937. Novčano je pomagao ne samo HBA i razne katoličke ustanove nego i političke akcije i ljude, osobito stradalnike u doba političkih progona. Zbog političkog rada bio je i sam progonjen i za kratko vrijeme umirovljen kao sveuč. profesor. G. 1918. sudjelovao je Barac u Narodnom vijeću SHS u Zagrebu i kao izaslanik toga vijeća putovao u Ženevu da pregovara s političkim ljudima iz Srbije. Od toga političkoga rada nije se u ostavini pok. Barca ništa sačuvalo. Štaviše, ni najintimniji Barčevi prijatelji pok. prof. Gahs i pok. mons. Ilija Anaković, đakovački kanonik, nisu ništa znali potanje o Barčevoj akciji u Ženevi.

15. *Glavna skupština HBA*, Katolički list 1942., br. 17, str. 200.–202.

tokom bogoslovske studija, osobito u dogmatici i moralci. Dalje traži da se vjernicima, posebno onim školovanim, pruži ispravna evanđeoska nauka, i to tako da se za nju mogu oduševiti. Konačno traži da članci, objavljeni u štampi, budu napisani na stručnoj visini.

„Brzina života našega doba, važnost promjena, novost pogleda, opsežnost gradiva, mnogostrukost problema koji se pojavljuju i raznolikost poteškoća koje se ukazuju u tom novom životu — ne daju pojedincima da ih sređeno, smireno, sustavno i sveubuhvatno uoče, prouče i ocijene. Otud površnost, nesposobnost, otud pogreške i zablude ... Svećenik nezalica, površno naobražen, postaje silno uobražen; hoće da sve zna i da o svemu sudi, a nema sposobnosti ... Solidna izobrazba uma i duboka plemenština srca, skladna osobnost i prema vlastitim silama zaokružena umna i duševna izgradnja, ima biti cilj mladoga svećenika. U tom mu nastojanju neće uskratiti pomoći oni, kojima je ne samo dužnost, nego i radost gledati, kako se pod njihovom rukom razvijaju i jačaju budući stupovi sv. Crkve, nada domovine i radost biskupije.”¹⁶

ČLANOVI HBA

Članovi se, prema Pravilima HBA, dijele u radnike, počasne i prinosnike. Prinosnici se tako zovu jer uplaćuju doprinos, i to zakladatelji 1000 din., osnivači 250 din., a podupiratelji godišnje 25 din.

Na odborskoj sjednici HBA 15. siječnja 1926. zaključeno je glede članova radnika ovo: Članom radnikom mogu biti imenovani svi profesori Rkt. bogoslovske fakulteta i habilitirani docenti, zatim urednici i suradnici bogoslovske časopisa, te profesori bogoslovske učilišta, inače poznati kao stručni pisci, i konačno pisci posebnih bogoslovske djela.

Nakon raspravljanja, prema prijedlogu dr. Ruspinja, o svakoj pojedinoj osobi, zaključeno je da se za članove radnika HBA prime: dr. Barac, dr. Ruspini, dr. Zimmermann, dr. Sović, dr. Zagoda, dr. Jelenić, dr. Marić, dr. Bakšić, dr. Kniewald, dr. Šimrak, dr. Živković, dr. Gahs, dr. Ritig, biskup dr. Salis—Seewis, dr. Šimecki; zatim iz Đakova: dr. A. Spiletač, dr. F. Herman, J. Gunčević, Matija Pavić; iz Senja: J. Frančisković, dr. F. Binički; iz Sarajeva: dr. M. Alaupović, dr. Ivan Dujmušić, o. I. Bock, Emil Špringer, dr. Fra Vojislav Mioč, dr. Fra Marijan Jakovljević; iz Zagreba: dr. J. Kalaj, dr. J. Oberški, dr. R. Vimer, dr. I. Bujanović, dr. J. Volović, Fr. Lasman, J. Barle, Stj. Korenić, dr. Lj. Ivančan, O. B. Brixly, O. Teofil Harapin, dr. A. Alfirević, o.

16. Ondje, br. 18, str. 209.—211. — Katolički list 1943., br. 16, 185.—187. — Katolički list 1944., br. 20, str. 233.—236. — Zamjerke dr. Živkovića, profesora moralnog bogoslovja, hrvatske katoličke publicistici umjesne su i opravdane. Jednake zamjerke imaju i stručnjaci historici ne samo prema publicistici nego i prema člancima u raznim enciklopedijskim izdanjima. Poznata je stvar da se valjana stručna sprema stječe koliko u dobroj školi toliko dugim i napornim stručnim usavršavanjem. To su dr. Barac i dr. Živković neprestano naglašavali u HBA i kod predavanja na fakultetu. Zbog nestašice svećenika i preopterećenosti onih darovitijih u duhovnoj pastvi malo je njih imalo sreću da se postepeno i godinama stručno usavršava.

dr. Miroslav Vanino, dr. A. Prešern, dr. Pavao Lončar, dr. Milan Ivšić; iz Mostara: dr. Dominik Mandić; iz Dubrovnika: dr. U. Talijsa, o.P. Vlašić; iz Makarske: o.P. Grabić, o. A. Crnica, dr. J. Božitković, dr. Karlo Eterović, dr. Ante Cikojević, Antun Guberina; iz Zaostruga dr. Roko Rogošić; iz Splita: dr. Frane Bulić, dr. J. Carević, dr. Ante Katalinić; iz Križevaca dr. Juraj Pavić.¹⁷

Broj se članova povećavao, najviše dolaskom novih profesora na Rimokatolički bogoslovski fakultet (dr. Josip Lach, dr. Barada, dr. Kolarek, dr. Keilbach, dr. Draganović).

Staroslavenski odsjek HBA imao je 1929., prema izvještaju glavne skupštine HBA, 59 članova: od toga 2 počasna, 1 utemeljitelj, 20 podupiratelja i 36 redovitih.¹⁸ Isprva se mislilo da bi svi ti članovi imali postati članovi HBA, ali se kasnije od toga odustalo.

Članovi podupiratelji HBA g. 1929. više ne postoje, nego se podupirateljima smatraju pretplatnici Bogoslovske smotre, društvenoga glasila.

Iz zapisnika odborske sjednice g. 1930. zna se da HBA ima 55 živih članova radnika; da pravo glasa na glavnim skupštinama imaju članovi utemeljitelji (zakladatelji), osnivači i podupiratelji, kao i članovi radnici, ali je evidencija o članstvu manjkava.¹⁹ 1924. ima 22 zakladatelja, 72 osnivača i 29 prinosnika, g. 1933. ima 63 člana radnika, 32 zakladatelja i 86 osnivača, za 10 godina neznatan porast.

Diplome članovima počele su se dijeliti 14. siječnja 1927.

DOBROČINITELJI HBA

Prigodom osnivanja HBA dobro se znalo da se bez osiguranih dovoljnih novčanih sredstava ne mogu izdavati stručni časopisi i tiskati znanstvene knjige. Zato su osnivači Akademije zamolili hrvatski katolički episkopat i svećenstvo da svojim izdašnim priložima pomognu ostvarivanje njezinih plemenitih nakana. Poslano je mnogo pojedinačnih pisama, letaka i okružnica na razne strane, a odziv je bio slab. Najveći su dobročinitelji HBA bili: zagrebački nadbiskup dr. Antun Bauer, đakovački biskup dr. Antun Akšamović i sam potpredsjednik, a kasnije predsjednik društva dr. Fran Barac.

O dr. A. Baueru kaže dr. Barac na glavnoj skupštini HBA 1938. ovo: „Nadbiskup dr. A. Bauer fundirao je još kao koadjutor Bogoslovsku smotru 1912. tako da je profesorski zbor Bogoslovske fakulteta u Zagrebu mogao preuzeti njenu redakciju ... Sam je dao štampati Bogoslovsku smotru u 1923. godini, a povrh toga je kasnije darovao HBA 25.000 Din. i opet 40.000 Din. Bio je spreman darovati i zemljište za gradnju kuće HBA na Ribnjaku, ali se nažalost ta ideja nije mogla realizirati, jer se po gradskim propisima tamo imala graditi trokatnica, za koju HBA nije imala kapitala, a nadbiskup je u to doba spremao gradnju Dječjačkoga sjemeništa. Da nema ništa drugo, već je to dovoljan razlog da HBA zabilježi ime nadbiskupa dra Antuna Bauera zlatnim

17. Zapisnici odborskih sjednica 15. siječnja 1926.

18. Katolički list 1929., br. 6, str. 72.

19. Zapisnici Odborskih sjednica HBA 24. ožujka 1930.

pismenima u svoje anale.”²⁰ Trošak tiskanja Bogoslovske smotre g. 1923. iznosi 50.000 din. Prema tome, ukupni dar dr. Bauera HBA iznosi 115.000 din.²¹

Dr. Akšamović darovao je HBA g. 1923. 25.000 din., a 1924. osnovao je zakladu u iznosu od 250.000 din. u korist Akademije. Svoj je dar popratio u pismu od 18. srpnja 1924. ovim riječima: „Potrebno je, da se naša bogoslovska literatura osvježuje i usavršava znanstvenim radovima naših odličnih stručnjaka svih bogoslovskih literarnih smjerova. Zato nije dovoljan prihod, što ga HBA dobiva od redovite članarine svojih članova, nego je prijeka nužda, da se HBA osigura temeljna glavnica, koja bi se koristonosno uložila tako, da bi se od kamata ove glavnice pokrivali troškovi za izdavanje djela, što će ih po vremenu izdavati uprava HBA.”²² Biskup je najplemenitije mislio jer su se dugo vremena pomoću kamata mogle ostvarivati mnoge plemenite naknane.

Dr. F. Barac uložio je kod Prve hrvatske štedionice u korist HBA g. 1924. 25.000 din. Tu je svotu g. 1932. povisio na 35.000 din., 1933. na 60.000 din., a 1940. na 100.000 din.²³

Drugi većih dobrotvora HBA nije imala.

G. 1925. HBA zamolila je hrvatski katolički episkopat da bi se IV. korizmena nedjelja proglasila u svim hrvatskim biskupijama „Danom kršćanske znanosti”; na taj bi se dan imala sabirati milostinja u svim crkvama u korist HBA. Ova se sabirna akcija provodila uglavnom u zagrebačkoj nadbiskupiji i đakovačkoj biskupiji i to s malo uspjeha: HBA primala je od zagrebačke nadbiskupije svake godine oko 1500 din., od đakovačke biskupije oko 1000–5000 din.²⁴

Predsjednici HBA dr. Barac i dr. Živković pozivali su s glavnih skupština i preko štampe svećenike da darovima pomognu Akademiju; neka se je sjete barem s oporukama, ako ne mogu za života; neka je pomognu makar samo pretplatom na časopise *Bogoslovska smotra* i *Croatia sacra*; neka te časopise nabave za župsku knjižnicu a plate iz crkvene župske blagajne.

Samo manji dio svećenika kupovao je izdanja HBA. Što većina nije toga činila, ima za to više razloga. U Odboru HBA spominjana su dva razloga: nerazumijevanje za šire i dublje kulturno—duševne svećeničke potrebe i siromaštvo zbog postojeće gospodarske krize.²⁵ Ovome treba svakako dodati i preopterećenost svećenika u duhovnoj pastvi i u upravi nadarbinskom ekonomijom. Izmučeni i iscrpljeni svojim dnevnim poslovima i dužnostima, svećenici su jedva što dospjeli pročitati, pa su Akademijini časopisi, ako su ih pretplatili, ostali ponajviše nepročitani, čak i neizrezani! Neke su se stručne rasprave činile pojedinim svećenicima pisane „previsoko”, bez veze s našim praktičkim životom. Svećenici su u isto vrijeme bili zatrpani raznom i brojnom katoličkom štampom, pa kad već nisu mogli sve čitati i platiti, otklanjali su svoju stručnu, stalešku

20. Ondje, 19. listopada 1929. — Katolički list 1938., br. 12, str. 136.

21. Katolički list 1930., br. 14, str. 169.

22. Katolički list 1924., br. 44, str. 524.

23. Bogoslovska smotra 1940., str. 394.

24. Zapisnici Odborskih sjednica HBA i izvještaji s glavnih skupština, objavljeni u Katoličkom listu.

25. Katolički list 1924., br. 44, str. 542.—543. — Katolički list 1928., br. 6, str. 73.—74 (Živković dr. A., Hrvatska bogoslovska akademija u Zagrebu).

štampanu, a prihvaćali ono jeftinije i „zanimljivije”. Odbornici HBA i ujedno profesori Rkt. bogoslovske fakulteta, zbog svoje poznate i priznate visoke stručne i znanstvene sprege, uživali su općenito kod svećenika velik ugled, ali nisu bili s njima uže i osobno povezani da bi svećenici shvatili i osjetili kako je HBA upravo i samo njihovo društvo. Drugo za sada ne spominjemo.

NAKLADNA DJELATNOST HBA

HBA izdavala je dva časopisa, *Bogoslovsku smotru* i *Croatia sacra*, zatim znanstvena djela, rasprave i znanstveno—popularne brošure.

Bogoslovska smotra, pod uredništvom dr. J. Pazmana i dr. F. Barca, izlazila je od 1910.—1919. kao glasilo Rkt. bogoslovske fakulteta u Zagrebu, a od 1923.—1944. izlazi kao glasilo HBA.

„Bogoslovska smotra” izlazila je četiri puta godišnje (4 broja), jedino g. 1939.—1941. izlazila je šest puta godišnje. Od g. 1939. tiska se u novom obliku i boljoj opremi. Do toga se vremena tiskala u Nadbiskupskoj tiskari, a od 1939. u Narodnoj tiskari, koja se kasnije fuzionirala s Nadbiskupskom tiskarom.

God. 1932. tiskala se B.S. u 900 primjeraka, a imala je 780 pretplatnika. Troškovi tiskanja iznosili su te godine 42.000 din., a u ime pretplate primljeno je samo 35.000 din., dakle 7.000 din. manje od stvarnih troškova. Tako je za nekoliko godina narastao dug kod B. S. na preko 100.000 din. Krivci za taj dug bili su nemarni pretplatnici — dužnici. Neki su dugovali pretplatu 7—8 godina. Opomene za dugove slane su preko biskupskih ordinarijata s malo uspjeha. God. 1941. snižena je naklada B. S. na 600 primjeraka,²⁶ 1942. na 500.

O ulozi B.S. piše dr. F. Barac prigodom njezine 25—godisnjice izlaženja ovo: „Bogoslovska smotra nastojala je dati ponajbolje što je mogla. Dašto prema različnim prilikama ne samo radnika u profesorskom zboru već i svojih raspršenih suradnika. Sigurno je, da je B.S. pridonijela k osvjetljivanju nekih historijskih, filozofijskih, dogmatskih, crkveno—juridičkih, religijsko—etnoloških, biblijskih, moralnih, pastoralnih i liturgijskih problema. Pogotovu su bile poučne mnoge njene bilješke iz bogoslovske literature, dok su mnoge recenzije otvarale poglede u savremena pitanja bogoslovske, filozofske i etnološke znanosti. Ne samo studentima bogoslovske fakulteta već i svećenstvu i mnogim svjetovnjacima bila je B.S. omiljela lektira, iz koje su crpali znanstveno obrazloženih pobuda, da učvrste i obrane svoje katoličko vjerovanje.”²⁷

Dakovački biskup dr. Akšamović pohvalio je javno B.S. već 1924. u ime svoje i svojih svećenika te zatražio da ostane na stručno—znanstvenoj visini, a tko želi čitati znanstvenopopularne članke, preporučio je da čita franjevačku „Novu reviju” i isusovački „Život”.²⁸

26. Zapisnici Odborskih sjednica HBA od 8. ožujka 1932.; od 7. veljače 1941. — Katolički list 1940., str. 589.

27. *Bogoslovska smotra* 1937., br. 1, str. 3.

28. Katolički list 1924., br. 44, str. 545.

Croatia sacra, Arkiv za crkvenu povijest Hrvata, izlazila je od 1931. do 1944., u svemu 23 broja tokom četrnaest godina. God. 1931.—1932. tiska se u 500 primjeraka, a ima 370 pretplatnika. God. 1935. ima samo 278 pretplatnika, a 1940. ostaje još 150. Uzdržavati se nije nikako mogla od pretplate, nego potporom i darovima.²⁹

„*Croatia sacra*” u razmjerno kratko vrijeme obogatila je hrvatsku crkvenu historiografiju vrijednim i važnim priložima. Tako rasprava dr. Sakača: Ugovor pape Agatona i Hrvata proti navalnom radu (br. 1), Miroslav Vanino D.I.: *Illyricum sacrum* i Filip Riceputi (br. 2), dr. Miho Barada: „*Episcopus Croatensis*” (br. 2), Vjekoslav Noršić: Hrvatski kolegij u Beču (br. 1, 2), dr. Lj. Ivančan: Čazmanski kaptol (br. 3), dr. Ljudevit Ivančan: Zagrebački kaptol (br. 4), dr. Fra Dominik Mandić: Duvanjska biskupija od XIV—XVII vijeka (br. 9—10), Vj. Štefanić: Staroslavenska akademija u Krku (br. 22—23), Stj. Bauerlein: Fra Nikola Ogramić—Olovčić, biskup đakovački.

Sam urednik dr. Barada predlagao je obustavljanje C.S. zbog malog broja pretplatnika, ali se Odbor HBA uvijek tome protivio jer je znao cijeliti važnost i ulogu ovakva časopisa. Neozbiljno je i pomisliti da se časopisi s povijesnim raspravama uzdržavaju od pretplata, kad je poznato svagdje u svijetu da oni žive od državnih i drugih potpora. Na ovo se ne smije zaboraviti ako bi došlo u pitanje obnavljanje C.S.

OSTALA IZDANJA HBA

Djela u nakladi HBA: Jelenić dr. Fra Julijan: *Povijest Crkve Hristove*, III. svez.; Spiletak dr. Andrija: *Biskup J.J. Strossmayer na Vatikanskom saboru*; Zimmermann dr. Stjepan: *Temelji psihologije*; Zimmermann dr. Stjepan: *Psihologija za srednja učilišta*; Kniewald dr. Dragutin: *Pastirsko bogoslovlje*, I. svez.

Djela uvrštena među izdanja HBA: Mandić dr. Fra Dominik: *De legislatione antiqua OFM*; Vlašić fra Petar: *Psalmi Davidovi*, II., III., IV. svez.

Rasprave: Marić dr. Josip: *Celebris Cyrilli Alexandrini formula christologica de una activitate Christi in interpretatione Maximi confessoris et recentiorum theologorum*; Šimrak dr. Janko: *De relationibus Slavorum meridionalium cum S. Sede apostolica saec. XVII et XVIII*; Šanc dr. Franjo D.I.: *Sententia Aristotelis de compositione corporum*; Zimmermann dr. Stjepan: *Historijski razvitak filozofije u Hrvatskoj*; Oberški dr. Janko: *Atos i crkveno jedinstvo*; Marić dr. Josip: *Pseudo—Dionisii Areopagitae formula christologica celeberrima de Christi activitate theandrica*; Vanino dr. Miroslav D.I.: *Povijest filozofijske i teologijske nastave u isusovačkoj Akademiji u Zagrebu 1633—1733.*; Živković dr. Andrija: *Enciklike pape Pija XI za moralno—socijalni preporod društva*; Živković dr. Andrija: *Eugenika i moral*; Marić dr. Josip: *Novae formulae christologicae Leonis I Magni papae de Christi activitate interpretatio*; Keilbach dr. Vilim: *Problem religije*.

Članovi radnici HBA tiskali su svoje znanstvene radove također u raznim izdanjima Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu i u vlastitoj nakladi.

29. Zapisnici Odborskih sjednica HBA 9. III. 1931; 8. III. 1932; 15. III. 1940. *Katolički list* 1944., br. 20, str. 235.

Objavljena znanstvena djela i rasprave pribavila su HBA veliko priznanje i ugled i u domovini i u svijetu.

PUČKA PREDAVANJA

Sve od g. 1926. do 1941. HBA priređivala je pučka predavanja u Jeronimskoj dvorani u Zagrebu (Trg kralja Tomislava 21). Predavanja su držana u zimskim mjesecima od mjeseca studenoga do veljače. Predavači su bili u prvome redu profesori Rkt. bogoslovske fakulteta, svaki iz svoje uže struke, ali i drugi članovi radnici. U toku jedne sezone bilo je u svemu oko osam predavanja. Neka su od tih predavanja bila kasnije tiskana, u prvome redu za one Zagrepčane i provincijalce koji nisu mogli slušati, a zanimali su se za sadržaj održanih predavanja.

- Broj je slušača kod pojedinih predavanja i u pojedinim godinama bio različit. Iako je poziv na predavanja bio oglašivan u novinama i preko radija, ipak je odaziv bio slab g. 1926., kako se to vidi iz zapisnika odborskih sjednica HBA. G. 1928. skupilo se na pojedino predavanje 30–70 osoba, 1932. oko 225 slušalaca, 1937. oko 90 njih. Ulaznica se ubirala sasvim neznatna ili se uopće nije ubirala, samo da se što više privuče svijeta. Slušatelji su uglavnom bili članovi katoličkih vjerskih društva, đачkih i drugih.

Sadržaj se predavanja odnosio ponajviše na suvremena pitanja o kojima je pisala protivnička dnevna i druga štampa, pa su katolički vjernici tražili ispravan odgovor radi formiranja svoje kršćanske savjesti.

U vezi s proslavom 1300–godišnjice prvih veza Hrvata sa Svetom stolicom, održana su od 17. studenoga 1940. do 30. ožujka 1941. slijedeća predavanja: dr. Barada, Sveta stolica prema Hrvatima za narodnih vladara; dr. F. Rožić Hrvatska narodna kultura; T. Harapin O.F.M., Vjerska i kulturna uloga franjevacu u hrvatskoj povijesti; dr. Oberški, Slavni biskupi u hrvatskoj povijesti; dr. A. Živković, Vjera i moral starih Hrvata; dr. M. Markov, Hrvatska crkvena umjetnost; Stj. Sakač, Najstarije veze Hrvata sa Svetom stolicom; J. Kocijanić, Vjerska i kulturna uloga starih redovničkih obitelji u hrvatskoj povijesti; dr. J. Kalaj, Postanak i razvoj glagoljice među Hrvatima; Stj. Poglajen, D.I., Zadruga – hrvatski prinos praktičnoj i teoretskoj sociologiji, dr. Đ. Višošević, Grkokatolička crkva među Hrvatima; K. Grim D.I., Znanost u staroj Hrvatskoj; I. Kozelj D.I., Vjerska i kulturna uloga isusovaca u hrvatskoj povijesti; dr. Đ. Gračanin, Utjecaj moderne Evrope na hrvatski kulturni razvitak; dr. Stj. Bakšić, Suvremeno vjersko i moralno stanje među Hrvatima; A. Zaninović, O.P., Sveta Hrvatska – naši blaženi na glasu svetosti.³⁰

Svakako je šteta što nabrojena predavanja nisu tiskom objavljena. Evo nekih tiskanih predavanja koja su održana ranijih godina: dr. Jelenić, Sv. Kiril i Metodije; dr. Lončar, Mračno doba papinstva; dr. Gahs, Krapinski čovjek i njegovi savremenici; dr. Živković, Jedinstvo kršćanske kulture; dr. Barac, Djevica–majka i Spasitelj u sumerskoj religiji.

Javna pučka predavanja držali su članovi radnici HBA i u drugim raznim prigodama. Tako 16. studenoga 1930., prigodom proslave 1500–godišnjice smrti sv.

30. Katolički list 1940., br. 46, str. 554.

Augustina, predavali su dr. Barac, dr. Zimmermann, dr. Živković.³¹ G. 1937. predavalo je nekoliko članova radnika HBA na II. hrvatskom socijalnom tjednu, a g. 1938. na III. takvom tjednu; ³² od 1938.–1944. u društvima Katoličke akcije odnosno Pučkom Katoličkom sveučilištu ili akademiji.

KNJIŽNICA HBA

Brzo nakon osnutka HBA osnovana je i knjižnica HBA sa svrhom da se članovima radnicima omogući i pomogne znanstveni rad. Knjižnički se fond godinama povećavao tako što su u knjižnicu ulazile sve one knjige koje su „Bogoslovska smotra”, „Croatia sacra” dobivale na ocjenu, zatim razni časopisi, primani u zamjenu. Osim toga, neki su dobročinitelji, u prvome redu članovi radnici, svoje knjige darivali Akademijinoj knjižnici.

Bogata knjižnica bivše Staroslavenske akademije prenesena je 1928. iz Krka u Zagreb i pridružena knjižnici HBA tako da je i dalje ostala organska cjelina za sebe i zadržala posebnoga knjižničara.

Od g. 1925.–1944. na svakoj glavnoj skupštini HBA knjižničar podnosi izvještaj iz kojega se vidi kako se knjižnica postepeno povećava, sve bolje sređuje, stavlja u nove police, inventarizira i katalogizira.

Prema izvještaju iz g. 1932., knjižnica je podijeljena u slijedeće struke: filozofija, apologetika, dogmatika, moral, sociologija, patristika, pastoralka, liturgika, crkvena umjetnost, homiletika, askeza, crkvena povijest, crkveno pravo, biblijske discipline. Osim toga, nalazi se u knjižnici HBA 70 časopisa i knjižnica Staroslavenskoga odsjeka. Do g. 1935. sastavljen je abecedni popis knjiga općega dijela knjižnice HBA po sistemu cedulja. Taj je popis po svom vanjskom obliku skroman, ali ipak sasvim točan i prikladan za traženje i vraćanje knjiga na svoje mjesto.

Iz izvještaja knjižničara iz god. 1937. zna se da HBA dobiva godišnje 40 časopisa u zamjenu za svoje časopise, a četiri časopisa kupuje. Uredništvo Bogoslovске smotre primilo je tokom jedne godine 89 knjiga na ocjenu, koje su – s još desetak drugih – stavljene u knjižnicu. Radi posuđivanja knjiga nabavljene su za knjižnicu tiskalice – reverzi. Razne tehničke poslove obavljao je u knjižnici Petar Đumbir, službenik Rkt. bogoslovskog fakulteta uz primjereni honorar.

Tokom 1938. knjižnica HBA dobivala je 66 časopisa u zamjenu za Bogoslovsku smotru (do ovoga povećanja došlo je zaslugom dr. Keilbacha). Ukupno povećanje knjižnoga fonda iznosi t.g. 131 komad.

Iz ostavine pok. dr. Barca dobila je knjižnica 854 djela filozofsko–bogoslovskog sadržaja. Iste g. 1940. poklonio je dr. Živković 20 knjiga, a g. 1943. još 23 knjige.

Uza sve velike i hvale vrijedne žrtve, knjižnica HBA imala je svojih nedostataka jer nije bilo dosta novčanih sredstava za njezino uređenje. Police su bile drvene, jednostavne, visoke do stropa, pa se trebalo služiti ljestvama. Knjige su bile ponajviše

31. Katolički list 1930., br. 46, str. 586.–587.

32. Katolički list 1937., br. 44–45; 1938., br. 43–44.

neuvezane pa su se zato upotrebom oštećivale. Kako se živjelo uglavnom od poklona, mnoga važna filozofska, bogoslovska i historijska djela nisu nabavljena. Knjižnica je zajedno s Rkt. bogosl. fakultetom više puta selila, i to svaki put u prostorije koje je trebalo sa skromnim sredstvima adaptirati za knjižnicu. Koliko god je utješno što su se knjige dosta tražile i proučavale, toliko je za pokudu što se godinama nisu vraćale; protiv neurednih čitača trebalo je poduzimati razne mjere.³³

Pa ipak knjižnica je HBA predstavljala veliko i dragocjeno blago kojim su se mnogi znanstveni istraživači s korišću poslužili. Nakon ukinuća HBA knjižnica je, u smislu Pravila, prešla u vlasništvo Nadbiskupskoga ordinarijata u Zagrebu. Ona i danas služi zadaći za koju je osnovana.

BLAGAJNIČKO POSLOVANJE

HBA imala je nakanu sabrati što veću zakladnu glavnica koja bi, uložena u štedionici, odbacivala velike kamate, dovoljne za pokriće troškova nakladne djelatnosti.

Zakladna je glavnica bila razmjerno malena pa su se njezinim prihodima mogli pokriti samo neznatni izdavački troškovi. U međuvremenu, zbog gospodarske krize, uložen se novac „smrznuo” u štedionicama koje su prestale isplaćivati i glavnica i kamate, na najveću štetu ulagača štediša. Zato se HBA morala osloniti uglavnom na pretplatnike svojih časopisa koji su svojim sporim uplatama i nesvjesno nanosili društvu veliku štetu.

Evo izvještaja blagajnika HBA iz g. 1924. kad je ona bila na početku svoga djelovanja:

Primici u god. 1924. jesu ovi:

1. Pretplate za Bogosl. smotru	17.726 D 50 p
2. Članarina HBA	14.390 D
3. Fond HBA	5.660 D
4. Fond Bogosl. smotre	10.830 D
5. „Temelji psihologije”, prodano za	1.730 D
6. Dan kršćanske znanosti, sabrano	5.810 D 95 p
7. Kamati od štednih uloga	2.100 D
	<hr/>
	Ukupno 58.247 D 45 p

Izdaci tiskari za 3 broja „Bogoslovske smotre”, za kupljene knjige i časopise i druge potrebe HBA iznose 50.052 D. Ostaje prema tome u blagajni 8.195 D,45 p.

Prinosi od prošle godine, koji su mogli biti uštedeni jer je nadbiskup dr. Bauer otpustio čitav račun tiska za 4 broja BS, iznose 21.592 D,31 p. Prema tome, ukupna imovina Akademije iznosi 29.787 D,40 p.

33. Katolički list 1932., br. 11, str. 124; 1935., br. 16, str. 191; 1937., br. 17, str. 203; 1939., br. 10, str. 128; 1941., br. 13, str. 154.

Treba naglasiti da članarina zakladatelja i osnivača, fond BS i HBA imaju činiti nepotrošivi fond od kojeg se smiju trošiti tek kamati. Taj fond bi morao prema označenim stavkama do sada iznositi 46.770 D,25 p. K svoti dakle od 29.787 D,40 p, što ih sada posjeduje Akademija, trebalo bi dodati još 16.982 D,85 p da se reintegrira zakladna glavnica. Ova dugovina fondu i trošak, koji još ove godine čeka Akademiju za tisak br. 4. BS, nema svoga pokrića dok se ne utjera zaostala pretplata BS u iznosu od 30.000 D.³⁴

Izveštaj o blagajničkom poslovanju te o stanju glavnica i blagajne u g.1928:

Ukupni je tekući primitak 54.272 D,03 p, a ukupni izdatak 59.839 D, 34 p. Deficit od 5.567 D, 31 p pokriven je glavničkim kamatama iz prošle godine.

Koncem god. 1928. iznosi nedirljiva svota glavnica 356.880 D, a faktički imetak 422.652 D, 20 p. To je zapravo imovno stanje Općeg odsjeka HBA.

Filozofski odsjek ima glavnica od 24.000 D, a Staroslavenski od 28.000 D.

Prema tome je imovno stanje cijele HBA koncem g. 1928. ovo: glavnice 408.880 D, a faktički imetak 475.677 D, 42 p.³⁵

Izveštaj o stanju blagajne HBA u god.1936: Ukupni primitak HBA u g. 1936. iznosi 68.099 D, 38 p, a izdatak 44.060 D, 35 p, ostaje dakle saldo koncem 1936. 24.039 D, 05 p. Stanje glavnica Općeg odsjeka 499.493 D, 85 p, Filozofskog odsjeka 30.015 D, 24 p, Staroslavenskog odsjeka 41.224 D, 96 p te zlato u vrijednosti 40.865 D, 61 p. Knjige na skladištu vrijede 90.000 D.³⁶

VEZE HBA S DRUŠTVIMA I USTANOVAMA

Već 1923., kad HBA još nije imala ni odobrena pravila, dr. fra Dominik Mandić iz Mostara predlaže Akademiji da preuzme na sebe daljnje izdavanje i raspacavanje *Knjižnice – Savremena pitanja*, tako da bi uredništvo i dalje ostalo u Mostaru. Mlada se Akademija nije usudila tako šta preuzeti na sebe.³⁷

Kad su kosti krčkoga biskupa Mahnića, osnivača hrvatskoga katoličkog pokreta i narodnoga mučenika, bile prenesene s Mirogoja u Zagrebu u trećoredsku crkvu sv. Franje Ksaverskoga 3. XI. 1929., HBA sudjelovala je kod prijenosa kostiju i platila troškove toga prijenosa – 3000 Din.³⁸

HBA stupila je 1932. u vezu s uredništvom poznatoga katoličkoga leksikona *Lexikon fur Theologie und Kirche* s namjerom da bi se članci, koji se odnose na hrvatsku prošlost i sadašnjost, prije tiskanja pregledali kod HBA i ispravili. Predložena je suradnja nažalost kratko trajala, pa zato u spomenutom leksikonu ima o Hrvatima dosta netočnih podataka.

God. 1933. dala je HBA inicijativu da se čuvena *Baščanska ploča* kao osobito važan hrvatski kulturni spomenik skine s crkve sv. Lucije u Baški na otoku Krku i zbog

34. Katolički list 1924., br. 44, str. 544.

35. Katolički list 1929., br. 6, str. 72–73.

36. Zapisnici Odborskih sjednica HBA od 12. travnja 1937.

37. Ondje 12. VI. 1923.

38. Ondje 19. X. 1929.

trošnoga stanja prenese u Zagreb radi boljega čuvanja. Sklopljen je ugovor između Krčke biskupije i Jugoslavenske akademije po kojem krčka biskupija ostaje i dalje vlasnik, a Jugoslavenska akademija čuvar spomenute ploče. Kad je narod u Baški i Jurandvoru saznao za namjeravano prenošenje ploče, nastao je metež, pa je ploča silom skinuta i zakopana u novogradnji škole u Jurandvoru. Uz oružanu asistenciju ploča je najprije prenesena u Krk, a kasnije u Zagreb. Kad je to zapravo bilo, nije zabilježeno u izvještaju na glavnoj skupštini HBA (v. Katolički list od 18. travnja 1935., str. 191).

God. 1936. „Zbor duhovne mladeži zagrebačke” prigodom svoje 100. godišnjice opstanka izdaje o svom trošku djelo dr. Zimmermanna u dva sveska „Filozofija i religija”.

Radi što uspješnije suradnje u *Hrvatskoj enciklopediji* HBA predložila je tri svoja člana u redakcijski odbor za teologiju: dr. Bakšića, dr. Živkovića i dr. Keilbacha.

Dana 29. rujna 1941. umro je dr. Antun Sović i ostavio u rukopisu hrvatski prijevod Sv. pisma Staroga zavjeta. Zauzimanjem HBA taj se prijevod, uz neke izmjene i nadopune dr. Oberškoga, imao tiskati g. 1943., ali je to spriječeno bez stvarnoga razloga (v. Katolički list 1943., str. 186). Nakladnik je imao biti Hrvatski izdavački bibliografski zavod.

ZAGLAVAK

Posljednja, XXI. glavna skupština HBA održana je 3. svibnja 1944. God. 1945. ordinarijat zagrebačke nadbiskupije raspustio je HBA i preuzeo u smislu njezinih pravila svu njezinu imovinu.

HBA imala je plemenitu zadaću: okupiti oko sebe hrvatske bogoslovne znanstvene istraživače i pisce; omogućiti izdavanje njihovih znanstvenih radova; dati priliku svećenicima i studentima teologije da čitaju u svom jeziku djela i rasprave koja će im proširiti osnovno znanje, stečeno u školi, prema suvremenim potrebama svećeničke službe. Članovi radnici HBA držali su posebna pučka predavanja u Jeronimskoj dvorani u Zagrebu i u društvima Katoličke akcije i tako od svoga velikoga stručnoga znanja davali i običnim vjernicima prikladnu duhovnu hranu.

Iako je HBA bila namijenjena svima svećenicima da se u nju učlane kao članovi podupiratelji; da čitaju sva njezina izdanja, u prvome redu časopise „Bogoslovsku smotru” i „Croatia sacra”, samo se malen broj svećenika odazvao, a većina je ostajala ravnodušna na sve pozive i preporuke. Zbog toga se HBA neprestano mučila s financijskim teškoćama kroz sve vrijeme svoga opstanka. A to je razdoblje od 22 godine. Zadivljuje požrtvovnost nadbiskupa Bauera, biskupa Akšamovića, profesora kanonika Barca i većeg broja članova, znanstvenih radnika, koji su svojom požrtvovnošću dali najbolji primjer rada za Boga i domovinu. Ovim recima odužujemo se njihovoj časnoj uspomeni.

SUMMARY

The Croatian Academy of Theology in Zagreb was founded in 1922, helped by special efforts of the teaching staff of the Faculty of the Roman–Catholic Theology. To promote theological science among Croats, to popularize it among devoted common people and to take care of the rising generation of intellectuals were the objects of the Academy. The Bishops' Conference approved the rules of the Academy and made appeals to clergy for material aids. A. Bauer, Bishop of Zagreb and A. Akšamović, Bishop of Đakovo, were supporting the Academy by larger donations. On the Day of Christian Science, collecting for the necessities of the Academy was performed in the churches of the Đakovo diocese. In 1927 the Croatian Academy of Theology was joined by the Leon's Society in Senj and by the Old Slavic Academy in Krk. This was the reason for forming three sections at the Academy that year: a) for general theology, b) for Old Slavic and c) for philosophy. In 1930, even the fourth section was established – for history. The Academy took upon itself the care about publishing the „Bogoslovska smotra” („Theological Review”) which became thus its paper. In 1931, the section for history initiated the editing of historical periodical „Croatia sacra”, 23 numbers of which were published until 1944. Furthermore, the Croatian Academy of Theology published over twenty works and treatises from various spheres of theological science and mostly from history. Each year the members of the Academy held a series of popular lectures in the hall of St. Jerome. The most actual lectures were published for those who were not able to attend the lectures. The presidents of the Croatian Academy of Theology were: Don Frane Bulić, archaeologist, Dr Fran Barac and Dr Andrija Živković. The members of the Academy were all the professors of the rectorship of the Faculty of Theology as well as distinguished theological scholars from all the Croatian dioceses and provinces of religious orders. Though the Academy encountered financial difficulties because clergymen did not give the expected and required material help, it honourably carried out its task for the benefit of the Croatian Church. The Academy ceased its work in 1945.